

Redusert antall avlusninger er løsningen på kort sikt

Mer presist kunne kronikkforfatterne skrevet at det var 56,7 millioner laks og 2,6 millioner ørret som døde i merdene. Resten var yngel i klekkeriene. Verre er det at de unnlater å problematisere hvorfor vi driver med hyppig avlusning med skadelige metoder. De godtar uten innvendinger premisset om at myndighetenes krav om lave lusetall er nødvendig av hensyn til villaks og sjøaure. En liten gjeng forskere har greid å forføre offentligheten til å tro på myten om lus som hovedårsak til laksebestandenes reduksjon og snarlige undergang.

For det første er det ikke sant at villaksen er i ferd med å gå under. For det andre er det ikke sant at lus er årsak til villaksdødelighet i et omfang som er utenfor bærekraftige rammer. Spørsmålet er om luseindusert villaksdødelighet er så stor at den i det hele tatt er målbar¹.

Det ene tiltaket som raskt vil redusere dødeligheten er å redusere antall avlusninger som krever håndtering av fisken. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for villfisken. Oppdretterne selv er passive vitner til den skandaløse luseforvaltningen. De forventer vel at julenissen skal sørge for fortsatt svekkelse av kronekursen, slik at pengene kan strømme inn og kompensere for elendig drift.

Oppdretterne er blendet av bling

Oppdretterne tjener så mange penger at de ikke greier å skjønne at de faktisk driver dårlig. Det er publisert en lang rekke artikler som påviser at avlusning er så hyppig at den ikke bare fører til flere sykdomsutbrudd, men til lavere vekst, mindre volum, dårligere førfaktor, nedklassifisering av fisken og produksjonskostnader som går gjennom taket. En nylig publisert artikkel² påviser at implementeringen av trafikklyssystemet har forsterket de negative følgende av avlusningsoperasjoner. Forskerne viser at i perioden 2012-2021 var antall avlusninger pr måned i gjennomsnitt 1134 (1,07 pr anlegg/mnd i 2012). Antallet doblet seg nesten i løpet av perioden.

En studie fra 2022³ konkluderte med at en enkelt mekanisk avlusning innebar et tap på over 31 tonn i biomasse i en merd med 150.000 laks på 3 kg (temp 10°C). Dette illustrerer potensialet som ligger i å redusere antall avlusninger.

En tredje studie⁴, også fra 2022, rapporterte at en typisk laks slaktet i 2021 var 310 g mindre enn i 2012 (6,6% mindre).

En tidligere bloggartikkel⁵ refererte en studie som viste at produksjonskostnaden doblet seg fra 2005 til 2020, fra 27 kg/kg til 54. En annen bloggartikkel⁶ påviste at gjennomsnittlig driftsresultatet pr tillatelse stupte i 6-årsperioden 2016-2021, fra 24 mill til 13.

¹ <https://www.aquablogg.no/villaksmodellen-trenger-revisjon/> og

<https://www.aquablogg.no/trafikklysordningen-er-en-han-mot-vitenskap/>

² Dengjun Zhang, Geir Sogn-Grundvåg, Ragnar Tveterås: The impact of parasitic sea lice on harvest quantities and sizes of farmed salmon, *Aquaculture*, Volume 576, 2023,

<https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2023.739884>

³ Cecilie Sviland Walde, Marit Stormoen, Jostein Mulder Pettersen, David Persson, Magnus Vikan Røsæg, Britt Bang Jensen: How delousing affects the short-term growth of Atlantic salmon (*Salmo salar*), *Aquaculture*, Volume 561, 2022, <https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2022.738720>

⁴ Luke T. Barrett, Tina Oldham, Tore S. Kristiansen, Frode Oppedal, Lars H. Stien: Declining size-at-harvest in Norwegian salmon aquaculture: Lice, disease, and the role of stunboats, *Aquaculture*, Volume 559, 2022, <https://doi.org/10.1016/j.aquaculture.2022.738440>

⁵ <https://www.aquablogg.no/darlig-drift-koster-lakseoppdretterne-5-ganger-mer-enn-lakseskatten/>

⁶ <https://www.aquablogg.no/skrek-kurven/>

Oppdretternes tap på avlusninger

Andelen av anleggene som greier seg med 1-5 avlusninger pr år går ned, og andelen med 10-20 øker. I 2022 ble det gjennomført 4173 avlusninger i Norge, hvorav 3132 var mekaniske (75%)⁷. Gitt et tap på 31 tonn pr avlusning, blir dette et totalt tap på 97.000 tonn. Vi kunne ganske sikkert redusert antall avlusninger til det halve hvis det ikke hadde vært for de ekstreme lusegrensene. Tapet kunne da blitt redusert til 50.000 tonn, til en verdi av drøyt 4 milliarder. Penger på gaten?

Hva er oppnådd med lave lusegrenser?

I forrige bloggartikkel ble det påvist at lusenivåene i anleggene er svært lave og mye lavere enn de ekstreme grenseverdiene fastsatt av myndighetene. Oppdretterne har altså blitt flinke til å avluse, til ingen nytte for villaks og sjøaure, og til stor skade for oppdrettsfisken. Kan det ha vært nyttig på andre måter for oppdretterne? Har vi avverget mange epidemiske utbrudd av lakselus som kunne kommet ut av kontroll? Neppe, men vi vet egentlig ikke hva som skal til for å skape ukontrollerte utbrudd av luseinfestasjoner i oppdrettsanleggene. En forsiktig eksperimentering med en halvering av mekaniske avlusninger vil kunne gi noen svar, og deretter kunne det komme en ny halvering.

Mattilsynet, som liksom skal være tilsynsmyndighet for fiskehelse og velferd i anleggene, ser ut til å mangle vilje til å gjennomføre slike eksperimenter, eller i det hele tatt reflektere over nytten av lusegrenser. Tilsynet sørget selv for å avle fram resistent lus ved å kreve hyppige avlusninger⁸.

Oppdretterne på sin side er ikke akkurat oppe på barrikadene for å kreve mer slakke av hensyn til fiskevelferd aka mer effektiv drift. Bunnlinje-effekten av fortsatt 0-vekst trumfer fortsatt viljen til å skape resultater ved å effektivisere driften. Men den høye lønnsomheten er egentlig en illusjon skapt av kronesvekkelsen mot EUR og USD.

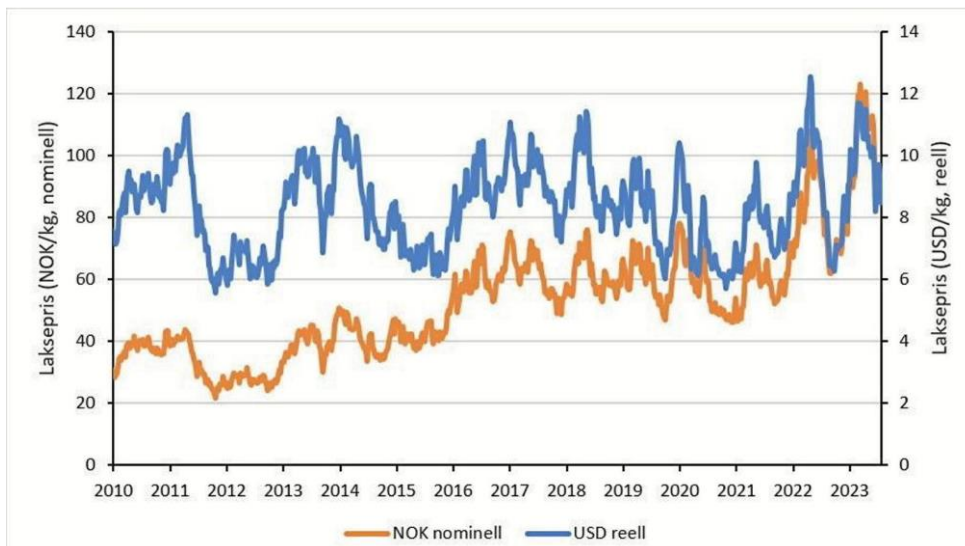
Lønnsomhet levert av julenissen

Bård Misund publiserte nylig en analyse av lønnsomheten i oppdrett⁹. Poenget hans er at lakseprisen målt i norske kroner har økt fra rundt 20–40 kr/kg i 2010 til 80–120 kr/kg de siste par årene. Prisen i inflasjonsjusterte USD har imidlertid ikke økt, men har svingt vannrett mellom 6 og 12 USD/kg. Dette er illustrert i figuren nedenfor, som er kopiert fra kronikken i Intrafish.

⁷ Barentswatch-data

⁸ <https://www.aquablogg.no/mattilsynets-vellykkete-framavling-av-resistent-lus/>

⁹ <https://www.intrafish.no/kommentarer/tidenes-beste-lonnsomhet-i-havbruk/2-1-1500621>

Legg merke til de ekstreme utslagene i NOK-prisen i 2022 og 2023. Fram til og med 2021 forklarte devalueringen av norske kroner mindre enn halvparten av økningen i salgsprisen målt i NOK¹⁰. Men i 2022 og 2023 endret dette bildet seg. Som en funksjon av ytterligere devaluering økte lønnsomheten kraftig.

Det var altså flaks som førte til at oppdretterne må stå tidlig opp om morgenen for å få tid til å bruke opp alle pengene. Staten har tilbydd seg å ta seg av 25% av problemet med for mye penger. Hvis forventningen til den norske krona skulle snu, kan lønnsomheten fort bli knapp. Tiden er altså moden for å satse på effektivisering av drift; først og fremst ved å pensjonere den vanvittige lakselusforvaltningen.

Så spørsmålet til oppdretterne er: vil dere ha en lusegrense av hensyn til oppdrettslaksens velferd, eller vil dere fortsette med et nytteløst forvaltningsregime av hensyn til villaksen?

Kronikken i Dagens Næringsliv det refereres til i ingressen har tittelen: Kverker laks for å kverke lus. Den er skrevet av Kristin Rosendal, seniorforsker ved Fridtjof Nansens Institutt, Anne Kettunen, forsker, og Ingrid Olesen, seniorforsker, begge ved Nofima. Den kan leses her:

<https://www.dn.no/innlegg/oppdrett/laks/lakselus/kverker-laks-for-a-kverke-lus/2-1-1497089>

¹⁰ <https://www.aquablogg.no/skrek-kurven/>